

Демчук Л.І. Екологічна освіта та виховання учнів на уроках//Проблеми формування екологічної свідомості особистості:За ред. О.А.Дубасенюк, О.Є.Антонової: 36. наук, праць. - Житомир: Житомирський держ. пед. ун-т, 2003. – С.30-32

*Демчук Л. І. вчитель ЗОШ № 17
м.Житомира*

Екологічна освіта та виховання учнів на уроках

Урок був і залишається основною формою роботи у навчально-виховному процесі. На уроці засобами свого предмета вчитель розкриває взаємозв'язки між людиною (суспільством) і природою, виховує у дитини кращі моральні якості: гуманність, прагнення бути корисним суспільству, зробити свій внесок у справу збереження і поліпшення природного оточення.

Особливістю сучасного уроку є його динамічність, чітка єдність дій вчителя і учнів, ретельний відбір матеріалу, який планується на урок, вибір відповідного типу уроку і адекватних засобів і методів його проведення,

Так, на уроках географії у 5 класі вчитель акцентує увагу учнів на цінності прісної води та необхідності її для життя всіх живих організмів; розкриває зміст вислову Д.І.Менделєєва: "Вода - єдиний мінерал, який нічим не можна замінити".

30

У 6-8 класах педагоги розкривають загальні питання охорони природного середовища, знайомлять із природними ресурсами нашої країни.

На уроках ботаніки та зоології школярі пізнають рослинний і тваринний світ України, знайомляться з Червоною книгою, з станом екології на даний період. З метою оволодіння учнями екологічними знаннями, виховання в них турботливого ставлення до природи, на уроках з різних дисциплін практикуються пізнавальні завдання екологічного змісту. Наприклад, скласти проект відновлення лісових масивів України, які заходи необхідно провести для поліпшення стану водойм, поповнення запасів прісної води; як потрібно боротись із шкідниками полів, не завдаючи шкоди ґрунтам та врожайам, без використання гербіцидів та ін.

Великі можливості для екологічної освіти і виховання мають уроки з народознавства. Розповіді вчителя про рослинний світ та тварин, про віковичне шанобливе ставлення до природи, наповнені глибоким пізнавальним змістом, одухотворені здобутками народної мудрості, допоможуть дітям сформувані потрібні переконання, дбайливе ставлення до всього живого на землі.

Паралельно з вчителями-предметниками, які розкривають науковий зміст понять, вчитель народознавства дає уявлення про народне сприйняття й трактування. Так, в свідомості народу вода -

символ очищення та границя між двома світами, наземними і потойбічними. А ще, разом із сонцем та землею, - одна з першооснов світу. Воду освячували і використовували і як оберіг, і як ліки. Майже немає такого обряду, в якому б не використовувалася чи не згадувалася вода.

Відповідне ставлення було і до криниць. Вони освячувалися і всіляко шанувалися. Копання криниці було почесною, благородною справою. Людина, яка вчинила злочин, могла спокутувати свій гріх, викопавши і впорядкувавши 7 колодязів, які б слугували людям. Біля криниць нічого не виливали, не мили і не вмивалися - гріх. По воду не ходили із брудним відром. Це було місце, де збиралась вся вулиця, обмінювалися новинами.

Цікавими і корисними будуть бінарні уроки з народознавства і географії (біології, зоології, ботаніки). Такі уроки найбільш повно і комплексно розкривають тему заняття, дають всебічні уявлення про предмет вивчення.

Це можуть бути заняття на теми "Тече річенька", "Зелений дивний світ", "Брати наші менші", "Сторінками Червоної книги", "Мандрівка в гори" та ін.

31

На уроках доцільно використовувати і окремі елементи гри для посилення виховного впливу, розвитку пізнавального інтересу у школярів, подолання шаблонності та урізноманітненості змісту уроку.

Урок знайомства з Червоною книгою України може пройти як зустріч з самою "Червоною книгою" (дівчина у червоній сукні з чорною хустиною на голові) та її вихованцями: зубром, туром, сон-травою, козулею та ін. Нехай вони самі розповідають про себе, про свої проблеми.

При вивченні теми "Корисні копалини", зболена і змучена "Земля" просить захистити її від грубіянів-неуків, які та безвідповідально користуються її багатствами.

Кращих результатів у формуванні у учнів дбайливого ставлення до природи досягають та педагоги, які максимально ілюструють свої уроки, використовуючи образотворче мистецтво, художню літературу, екранні засоби; урізноманітнюють методи навчання, застосовують різні форми проведення уроку та навчально-виховної роботи.

Школяр оволодіває певною сумою соціоекологічних знань, засвоює норми поведінки та ціннісні орієнтації по відношенню до природи, набуває практичних умінь та навичок по збереженню природного середовища у процесі навчання, гри, суспільно-корисної діяльності. Тому визначення педагогічних умов соціоекологічного виховання здійснюється на основі ознайомлення з теоретичними даними з наукових джерел, узагальненого передового педагогічного досвіду, зокрема, вивчення досвіду педагогів Житомирщини, та дослідження надбань народної педагогіки.